

~~D.K. 2521~~
I-535
~~JW. 25806~~

D. K. 2521

JW. 25806

mm

М. 84035.

МОНАХИЊА
ЈЕФИМИЈА

МОНАХИЦА
ЈЕФНИЦА

THE NUN
EUPHEMIA

ИСТОРИСКИ АРХИВ
»БИБЛИОТЕКА«
Бр. 7282
КРУШЕВАЦ

СВА ПРАВА ЗАДРЖАВА
УДРУЖЕЊЕ УНИВЕРСИТЕТСКИ ОБРАЗОВАНИХ ЖЕНА
БЕОГРАД 1936
COPYRIGHT,
BY THE JUGOSLAV ASSOCIATION OF UNIVERSITY WOMEN
БЕОГРАД 1936

МОНАХИНА
ЈЕФИМИЈА

РПСКА ДРЖАВА, КОЈА
ЈЕ БИЛА НА ВРХУНЦУ
СВОЈЕ ВЕЛИЧИНЕ И МО-
ЋИ СРЕДИНОМ 14 ВЕКА,
ПОЧЕЛА ЈЕ НАГЛО ДА
СЕ РАСПАДА КРАЈЕМ
ИСТОГ ВЕКА. ТО ОПА-
ДАЊЕ ИЗАЗВАНО ЈЕ У
ПРВОМ РЕДУ НАДИРА-
ЊЕМ НА БАЛКАНСКО
ПОЛУОСТРВО АЗИЈСКОГ НАРОДА ТУРАКА, КОЈИ СУ,
У НЕОДОЉИВОМ НАЛЕТУ НА ЕВРОПУ, ПРЕГАЗИЛИ

СВЕ ШТО ИМ ЈЕ НАЈПРЕ НА БАЛКАНУ СТАЈАЛО НА ПУТУ. У КРВАВОЈ БИТЦИ НА МАРИЦИ, 1371 Г., НАЈПРЕ СУ ПОКУШАЛИ СРБИ ДА ИХ СУЗБИЈУ, АЛИ ЈЕ ОВА БОРБА ЗА ЊИХ ИМАЛА ТРАГИЧАН ИСХОД, И У ЊОЈ СУ, ПОРЕД ОГРОМНОГ БРОЈА РАТНИКА, НАШЛИ СМРТ И СРПСКИ ПОГЛАВАРИ, БРАЋА МРЊАВЧЕВИЋИ. НЕШТО ДОЦНИЈЕ, 15 ЈУНА 1389, У ЗНАМЕНИТОЈ БИТЦИ НА КОСОВУ, — БИТЦИ У КОЈОЈ ЈЕ ЗАЈЕДНО СА СРПСКИМ ВЛАДАРОМ, КНЕЗОМ ЛАЗАРОМ, ИЗГИНУО ЦВЕТ СРПСКОГ НАРОДА, — ЗАДАН ЈЕ НАЈТЕЖИ УДАР СРПСКОЈ ДРЖАВНОЈ САМОСТАЛНОСТИ, ОД ЧЕГА ЈЕ ОНА УБРЗО И СА СВИМ ПОДЛЕГЛА.

ТЕШКЕ И ТУЖНЕ ГОДИНЕ ПРЕЖИВЉАВАО ЈЕ ТАДА СРПСКИ НАРОД, ГОДИНЕ КОЈЕ СУ БИЛЕ САМО УВОД У ВЕКОВЕ ОЧАЈНОГ РОПСТВА ПОД ТУРЦИМА. ТУГУ И БОЛ ЗА УГРОЖЕНОМ СЛОБОДОМ И ИЗГУБЉЕНИМ ВЛАДАРОМ, — ПОРЕД НАРОДНИХ ПЕВАЧА КОЈИ СУ ТЕ ДОГАЂАЈЕ ОБЕСМРТИЛИ У СВОЈИМ ПЕСМАМА, У ЧУВЕНИМ ЈУНАЧКИМ ПЕСМАМА СРПСКИМ, — ИЗРАЗИЛА ЈЕ И ЈЕДНА ЖЕНА, МОНАХИЊА ЈЕФИМИЈА*, У СВОЈОЈ ПОТРЕСНОЈ

* ПОДАТЦИ ЗА ОВАЈ САСТАВ УЗЕТИ СУ ИЗ СТУДИЈА Д-РА ЛАЗАРА МИРКОВИЋА: МОНАХИЊА ЈЕФИМИЈА. БИБЛИОТЕКА

ПОХВАЛИ КНЕЗУ ЛАЗАРУ. КАО КЋИ СРП
СКОГ ЋЕСАРА ВОИХНЕ, И ЖЕНА ДЕСПОТА УГЉЕШЕ
МРЊАВЧЕВИЋА, КОЈИ ЈЕ ПОГИНУО У ПОМЕНУТОЈ
БИТЦИ НА МАРИЦИ, НЕСРЕЋНА УДОВИЦА ИЗ-
БЕГЛА ЈЕ ИЗ СВОЈЕ ПОРОБЉЕНЕ ОБЛАСТИ НА
ДВОР СРПСКОГ ВЛАДАРА, КНЕЗА ЛАЗАРА, ГДЕ ЈЕ
НАШЛА ПРИЈАТЕЉСКО УТОЧИШТЕ. АЛИ ЗЛА КОБ
ИШЛА ЈЕ У КОРАК ЗА ЊОМ. ТУРЦИ СУ НАВАЛИЛИ
И НА ЛАЗАРЕВУ ДРЖАВУ, И ПО ПОГИБИЈИ ЊЕГОВОЈ
НА КОСОВУ, ОНА СЕ, ЗАЈЕДНО СА ЛАЗАРЕВОМ
УДОВИЦОМ, МИЛИЦОМ, ПОВУКЛА У МОНАСТИР
ЉУБОСТИЊУ, ГДЕ ЈЕ КАО МОНАХИЊА ПРОВЕЛА
ПОСЛЕДЊЕ ГОДИНЕ СВОГА ЖИВОТА. КАД ГОД ЈЕ,
ПАК, ЦАРИЦА МИЛИЦА, ПО ДРЖАВНИМ ПОТРЕ-
БАМА, ОДЛАЗИЛА ИЗ МОНАСТИРА, ДА ВОДИ ДИПЛО-
МАТСКЕ ПРЕГОВОРЕ С ТУРЦИМА, НАЛАЗИЛА СЕ У
ЊЕНОЈ ПРАТЊИ И МОНАХИЊА ЈЕФИМИЈА, КОЈУ
ОВА КАО „СТУБ НЕКИ И ПОМОЋ ДРЖАШЕ“, ПОШТО

„ХРИШЋАНСКОГ ЖИВОТА“, БР. 5. СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ, 1922, —
СРПСКА ПЛАШТАНИЦА МОНАХИЊЕ ЈЕФИМИЈЕ У
МОНАСТИРУ ПУТНИ (БУКОВИНА) СТАРИНАР, ОРГАН
АРХЕОЛОШКОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ, III СЕРИЈА, КЊ. II,
ЗА 1923. — БЕОГРАД, 1925. СТАРИНЕ ФРУШКОГОРСКИХ
МОНАСТИРА, ИСТОРИСКО ДРУШТВО У НОВОМ САДУ, КЊ. III
БЕОГРАД, ГЕЦА КОН, 1931.

ЈЕ БИЛА „У МНОГИМ ЗНАЊИМА И СТВАРИМА
ВЕОМА МУДРА“.

У МАНАСТИРСКОЈ ПОВУЧЕНОСТИ И ТИШИНИ,
ПРОЖЕТА ТУГОМ ЗБОГ ТРАГЕДИЈЕ КОЈА ЈЕ ПО-
ГОДИЛА ЦЕО СРПСКИ НАРОД, ЈЕФИМИЈА ЈЕ
НЕ САМО САСТАВИЛА ТУ УЗБУДЉИВУ ПОХВАЛУ
КНЕЗУ МУЧЕНИКУ, НЕГО ЈЕ ТЕ БОЛНЕ И СКРУ-
ШЕНЕ РЕЧИ С ПУНО СТРПЉЕЊА И УКУСА ИЗВЕЗЛА
СВОЈОМ РУКОМ НА ПОКРОВУ НАМЕЊЕНОМ ЋИ-
ВОТУ КНЕЖЕВУ, СКЛОЊЕНОМ НАЈПРЕ У ЊЕГОВОЈ
ЗАДУЖБИНИ, МАНАСТИРУ РАВАНИЦИ У ПОМО-
РАВЉУ, А ПРЕНЕТОМ ДОЦНИЈЕ, КРАЈЕМ 17 ВЕКА,
ЗАЈЕДНО С ОВИМ ПОКРОВОМ У МАНАСТИР ВРД-
НИК-РАВАНИЦУ У ФРУШКОЈ ГОРИ, У ЧИЈОЈ СЕ
РИЗНИЦИ НАЛАЗИ ЈОШ И ДАНАС.

ОВА ПОХВАЛА КНЕЗУ ЛАЗАРУ ОД МОНА-
ХИЊЕ ЈЕФИМИЈЕ СМАТРА СЕ, С УМЕТНИЧКОГ
ГЛЕДИШТА, КАО НАЈБОЉИ ПРИМЕРАК У СВОМ
РОДУ У НАШОЈ СРЕДЊЕВЕКОВНОЈ КЊИЖЕВНО-
СТИ. ОНА ЈЕ, УЗ ТО, ПРВИ КЊИЖЕВНИ САСТАВ
ЈЕДНЕ ЖЕНЕ ИЗ НАШЕГ НАРОДА, ТЕ ЈЕ, ПРЕМА
ТОМЕ, ЈЕФИМИЈА ПРВА ЖЕНА СРПСКА КЊИЖЕВ-
НИЦА. ЊЕНА ПОХВАЛА ОДЛИКУЈЕ СЕ ДУБОКОМ
БОЛНОМ ЕМОЦИЈОМ, И ИЗРАЖАВА НЕ САМО

ЊЕНУ ЛИЧНУ, НЕГО И ОПШТУ НАРОДНУ ЖАЛОСТ ЗБОГ ТЕШКЕ СУДБИНЕ ШТО ЈЕ ЗАДЕСИЛА И ЗЕМЉУ И НАРОД. ОСЕЋАЊЕ ЗАХВАЛНОСТИ ПРЕМА КНЕЗУ ДОБРОТВОРУ, КАО И ОЧАЈ ШТО ЈЕ ПОЛУМЕСЕЦ ОДНЕО ПОБЕДУ НАД КРСТОМ, — ЈЕСУ ЕЛЕМЕНТИ КОЈИ ЧИНЕ ОВЕ РЕЧИ ЈОШ ТОПЛИЈИМ И УЗБУДЉИВИЈИМ. ТА ПОХВАЛА „ОДИСТА ЈЕ ЗАСЛУЖИЛА ДА БУДЕ ЗЛАТОМ ВЕЗЕНА“. ОНА У ПРЕВОДУ ГЛАСИ:

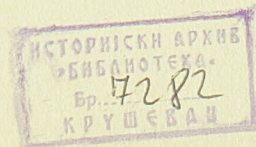
„МЕЂУ ЛЕПОТАМА ОВОГА СВЕТА ВАСПИТАО СИ СЕ ОД СВОЈЕ МЛАДОСТИ, О НОВИ МУЧЕНИЧЕ, КНЕЖЕ ЛАЗАРЕ, И КРЕПКА РУКА ГОСПОДЊА ПОКАЗА ТЕ КРЕПКИМ И СЛАВНИМ МЕЂУ СВОМ ЗЕМАЉСКОМ ГОСПОДОМ. ГОСПОДОВАО СИ ЗЕМЉОМ ОТАЧАСТВА СВОГА, И У СВИМА ДОБРИМА УЗВЕСЕЛИО СИ УРУЧЕНЕ ТИ ХРИШЋАНЕ, И МУЖАСТВЕНИМ СРЦЕМ И ЖЕЉОМ ПОБОЖНОСТИ ИЗИШАО СИ НА ЗМИЈУ* И НЕПРИЈАТЕЉА БОЖАНСТВЕНИХ ЦРКАВА, РАСУДИВШИ, ДА ТВОЈЕ СРЦЕ НЕ МОЖЕ ТРПЕТИ ДА ГЛЕДА ГДЕ ХРИШЋАНИМА ОТАЧАСТВА ТИ ВЛАДАЈУ ИСМАИЛЋАНИ: АКО ЛИ ОВОГА НЕ ПОСТИГНЕШ, (ОДЛУЧИО СИ) ОСТАВИТИ

* ТУРСКОГ ЦАРА МУРАТА.

ТРОШНУ ВИСИНУ ЗЕМАЉСКОГ ГОСПОДСТВА И
ОБАГРИТИ СЕ КРВЉУ СВОЈОМ И СЈЕДИНИТИ СЕ
СА ВОЈНИЦИМА ЦАРА НЕБЕСКОГА. И ТАКО СИ
ДВЕ ЖЕЉЕ ПОСТИГАО, И ЗМИЈУ СИ УБИО И
ПРИМИО СИ ОД БОГА ВЕНАЦ МУЧЕНИШТВА. И
САДА НЕ ЗАБОРАВИ ВАЗЉУБЉЕНА ТИ ЧЕДА, КОЈА
СИ ПРЕЛАСКОМ (СМРЋУ) СВОЈИМ ОСТАВИО СИ-
РОТЕ, КАДА СИ ТИ ОТИШАО У НЕБЕСНА ВЕЧНА ВЕ-
СЕЉА, МНОГЕ СКРБИ И БОЛИ ОБУЗЕШЕ ВАЗЉУБ-
ЉЕНА ТИ ЧЕДА, И У МНОГИМ СКРБИМА ПРОВОДЕ
ЖИВОТ, ЈЕР ЊИМА ВЛАДАЈУ ИСМАИЉАНИ, И
СВИ ТРЕБАМО ТВОЈЕ ПОМОЋИ. ЗАТО СЕ МОЛИМО,
МОЛИ СЕ К ОПЋЕМ ВЛАДИЦИ ЗА ВАЗЉУБЉЕНА
ТИ ЧЕДА И ЗА СВЕ (ОНЕ) КОЈИ ИМ СЛУЖЕ С ЉУ-
БАВЉУ И ВЕРОМ, ЈЕР МНОГИМ ЖАЛОСТИМА СА-
ПЕТА СУ ВАЗЉУБЉЕНА ТИ ЧЕДА, ЈЕР ОНИ КОЈИ
ЈЕДУ ЊИХОВ ХЛЕБ, ПОДИГОШЕ НА ЊИХ ВЕЛИКУ
БУНУ, И ТВОЈА ДОБРА БАЦИШЕ У ЗАБОРАВ, О
МУЧЕНИЧЕ. НО АКО СИ И ПРЕШАО ИЗ ОВОГА ЖИ-
ВОТА, СКРБИ И БОЛИ ЧЕДА ТВОЈИХ ЗНАШ, И КАО
МУЧЕНИК ИМАШ СЛОБОДУ (СМЕЛОСТ) ПРЕМА
ГОСПОДУ, ПРЕКЛОНИ КОЛЕНА К ВЛАДИЦИ КОЈИ
ТЕ ЈЕ ВЕНЧАО, МОЛИ ДА ВАЗЉУБЉЕНА ТИ ЧЕДА
БОГОУГОДНО ПРОВОДЕ МНОГОЛЕТНИ ЖИВОТ У

ДОБРУ, МОЛИ СЕ ДА ПРАВОСЛАВНА ХРИШЋАНСКА ВЕРА НЕОКРЊЕНА СТОЈИ У ТВОМЕ ОТАЧАСТВУ, МОЛИ СЕ ДА БОГ ПОБЕДНИК ДАДЕ ПОБЕДУ ВАЗЉУБЉЕНИМ ТИ ЧЕДИМА, КНЕЗУ СТЕФАНУ И ВУКУ, НАД НЕВИДЉИВИМ И ВИДЉИВИМ НЕПРИЈАТЕЉИМА, ЈЕР АКО ПРИМИМО ПОМОЋ С БОГОМ, ОДАЋЕМО ТИ ПОХВАЛУ И БЛАГОДАРЕЊЕ. САБЕРИ ЗБОР СВОЈИХ САБЕСЕДНИКА, СВЕТИХ МУЧЕНИКА, И СА ОВИМА СЕ ПОМОЛИ БОГУ КОЈИ ТЕ ЈЕ ПРОСЛАВИО: ЈАВИ ГЕОРГИЈУ, ПОДИГНИ ДИМИТРИЈА, УБЕДИ ТЕОДОРЕ, УЗМИ СА СОБОМ МЕРКУРИЈА И ПРОКОПИЈА, И НЕ ОСТАВИ ЧЕТРДЕСЕТ СЕВАСТИЈСКИХ МУЧЕНИКА, У ЧИЈЕМ МУЧЕНИШТВУ* ВОЈУЈУ ВАЗЉУБЉЕНА ЧЕДА КНЕЗ СТЕФАН И ВУК, МОЛИ ДА ИМ СЕ ДАДЕ ОД БОГА ПОМОЋ, ДОБИ ДАКЛЕ У ПОМОЋ НАШУ, ГДЕ ГОД СИ. ПОГЛЕДАЈ НА МОЈА МАЛА ПРИНОШЕЊА, И УРАЧУНАЈ ИХ У МНОГА, ЈЕР ТИ НЕ ПРИНЕСОХ ДОСТОЈНЕ ПОХВАЛЕ, НО ПО СИЛИ МАЛОГА МИ РАЗУМА, ЗАТО И ЧЕКАМ МАЛЕ НАГРАДЕ. НО НИСИ ТАКО ТИ, О МИЛИ МОЈ ГОСПОДИНЕ И СВЕТИ МУЧЕНИЧЕ, БИО МАЛОПОДАТЉИВ У ПРОЛАЗНИМ (ПРОПАДЉИВИМ,

* Т. Ј. У МЕСТУ МУЧЕНИШТВА У МАЛОЈ АЗИЈИ, ГДЕ СУ СЕ ТАДА НАЛАЗИЛИ ЛАЗАРЕВИ СИНОВИ У ВОЈСЦИ СУЛТАНА БАЈАЗИТА.

ТРОШНИМ) И МАЛОВЕЧНИМ (СТВАРИМА), КОЛИКО ВИШЕ У ВЕЛИКИМ НЕПРОЛАЗНИМ, КОЈЕ СИ ПРИМИО ОД БОГА, ЈЕР ТЕЛЕСНО СИ МЕНЕ СТРАНУ ОБИЛНО ИСХРАНИО У ТУЉИНИ. А САДА ОБОЈЕ МОЛИМ: ДА МЕ ИСХРАНИШ, И ДА УТИШАШ ЉУТУ БУРУ ДУШЕ И ТЕЛА МОЈЕГА. ЈЕФИМИЈА УСРДНО ПРИНОСИ ОВО ТЕБИ, СВЕТИТЕЉУ.“

ОВЕ СКРУШЕНЕ РЕЧИ ИЗВЕЗЛА ЈЕ ЈЕФИМИЈА НА ЦРВЕНОЈ СВИЛИ ПОЗЛАЋЕНОМ СРЕБРНОМ ЖИЦОМ. ПОКРОВ, НАМЕЊЕН САМО ЗА ЛИЦЕ СВЕТИТЕЉЕВО, ДУГАЧАК ЈЕ 66 СМ., А ШИРОК 49 СМ. РЕЧИ СУ РАСПОРЕЂЕНЕ У 26 РЕДОВА, А ИЗВЕЗЕНЕ СУ ЛИГАТУРНИМ, ЈАКО ЗБИВЕНИМ СЛОВИМА, ВИСОКИМ 18 ММ. ОКО НАТПИСА ЈЕ ОКВИР, 25 СМ. ШИРОК, ПО КОМЕ ЈЕ ПОВИЈЕНА ЛОЗА СА ЛИШЋЕМ, ЈЕДИНИ ОРНАМЕНАТ ОВОГ ЈЕФИМИЈИНОГ ДАРА. ОВАЈ ПОКРОВ ЈЕ ЈЕДИНСТВЕН НЕ САМО МЕЂУ СРПСКИМ, НО И МЕЂУ СРЕДЊЕВЕКОВНИМ ВЕЗОВИМА, ШТО НА ЊЕМУ НЕМА СЛИКА, И ШТО МУ ЈЕ ЈЕДИНИ УКРАС ИЗВЕЗЕНИ ОКВИР.

РУКОВОЂЕНА СВАГДА ЖЕЉОМ ДА СВОЈЕ ДАНЕ ПРОВЕДЕ ШТО КОРИСНИЈЕ, У СЛАВУ ГОСПОДА, ЈЕФИМИЈА ЈЕ СВОЈУ ЈЕДИНСТВЕНУ ВЕШТИНУ У

ВЕЗУ ПОСВЕДОЧИЛА И У ДРУГИМ ПРИЛИКАМА: ОНА ЈЕ НАЈПРЕ ИЗВЕЗЛА И УКРАСИЛА ВАНРЕДНИМ ОРНАМЕНТИМА ЗАВЕСУ ЗА ЦАРСКЕ ДВЕРИ БОГОРОДИЧИНА ХРАМА У ХИЛАНДАРУ, МАНАСТИРУ КОЈИ ЈЕ У СВЕТОЈ ГОРИ САГРАДИО ЈОШ КРАЈЕМ 12 В. ЗНАМЕНИТИ СРПСКИ ВЛАДАР, СТЕВАН НЕМАЊА. ТА ЗАВЕСА ОД ТЕШКОГ ЦРВЕНОГ АТЛАСА ДУГА ЈЕ ПРЕКО ЧЕТИРИ СТОПЕ, И ИЗВЕЗЕНА ЈЕ ЗЛАТОМ, СРЕБРОМ И РАЗНОБОЈНОМ СВИЛОМ. У СРЕДИНИ ЈЕ ИЗВЕЗЕН ЛИК СПАСИТЕЉА, КАКО СТОЈИ ИЗМЕЂУ СВ. ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ И СВ. ВАСИЛИЈА ВЕЛИКОГ, НАД КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ АЊЂЕЛИ, СА ЗАСТАВАМА У РУКАМА. КРАЈ НОГУ СПАСИТЕЉЕВИХ ЈЕФИМИЈА ЈЕ ИЗВЕЗЛА НАТПИС У КОМЕ СЕ МОЛИ ГОСПОДУ ЗА СПАС СВОЈЕ ДУШЕ И ДА ПРИМИ МИЛОСТИВО ОВАЈ ЊЕН ДАР.

ТА ЗАВЕСА, ПРЕКРАСНА, БОГАТА И ДОБРО ОЧУВАНА, НАЛАЗИ СЕ ДАНАС У РИЗНИЦИ МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА. ОНА ЈЕ КАО РУЧНИ РАД ВЕЋА УМЕТНИЧКА ВРЕДНОСТ ОД ПОКРОВА, И НЕСУМЊИВО ЈЕ ЈЕДАН ОД НАЈДРАГОЦЕНИЈИХ СПОМЕНИКА ВЕЗЕНЕ ИКОНОГРАФИЈЕ РАЂЕНЕ У СТИЛУ ВИЗАНТИЈСКОМ.

ЈОШ ЈЕДАН РУЧНИ РАД ЈЕФИМИЈИН САЧУВАО

СЕ ДО НАШИХ ДАНА, ТЕ НАМ ДАЈЕ НОВЕ ПОТВРДЕ КАКО ЈЕ ОКО 1400 Г. ЦВЕТАЛА У НАШИМ КРАЈЕВИМА ВЕЗИЉСКА УМЕТНОСТ ВИСОКОГ СТЕПЕНА. ТО ЈЕ ВАНРЕДНА ПЛАШТАНИЦА ШТО СЕ ДАНАС НАЛАЗИ У РИЗНИЦИ МАНАСТИРА ПУТНЕ (БУКОВИНА), КОЈУ ЈЕ, КАО ШТО СЕ ВИДИ ИЗ НАТПИСА НА ЊОЈ, ИЗВЕЗЛА ТАКОЂЕ ЈЕФИМИЈА ЗАЈЕДНО С МОНАХИЊОМ ЕВПРАКСИЈОМ. ПО СРЕДИ ПЛАШТАНИЦЕ ЛЕЖИ СПАСИТЕЉ С РУКАМА СЛОЖЕНИМ НА ГРУДИ. ОКО ЊЕГА ЛЕБДЕ АЊЂЕЛИ, ИЗМЕЂУ КОЈИХ СУ РАСУТЕ ЗВЕЗДЕ. ПО СВОЈОЈ ЛЕПОТИ И УМЕТНИЧКОМ РАДУ ТА ПЛАШТАНИЦА НЕ ИЗОСТАЈЕ ЗА ХИЛАНДАРСКОМ ЗАВЕСОМ, А ИЗГЛЕДА ДА СУ ЈЕ У БУКОВИНУ ПРЕНЕЛИ КАЛУЂЕРИ, КОЈИ СУ ЧЕСТО ОБИЛАЗИЛИ ДВОРОВЕ И МАНАСТИРЕ ПО НАШИМ СТРАНАМА, ПРОСЕЋИ ЗА СВОЈЕ МАНАСТИРЕ.

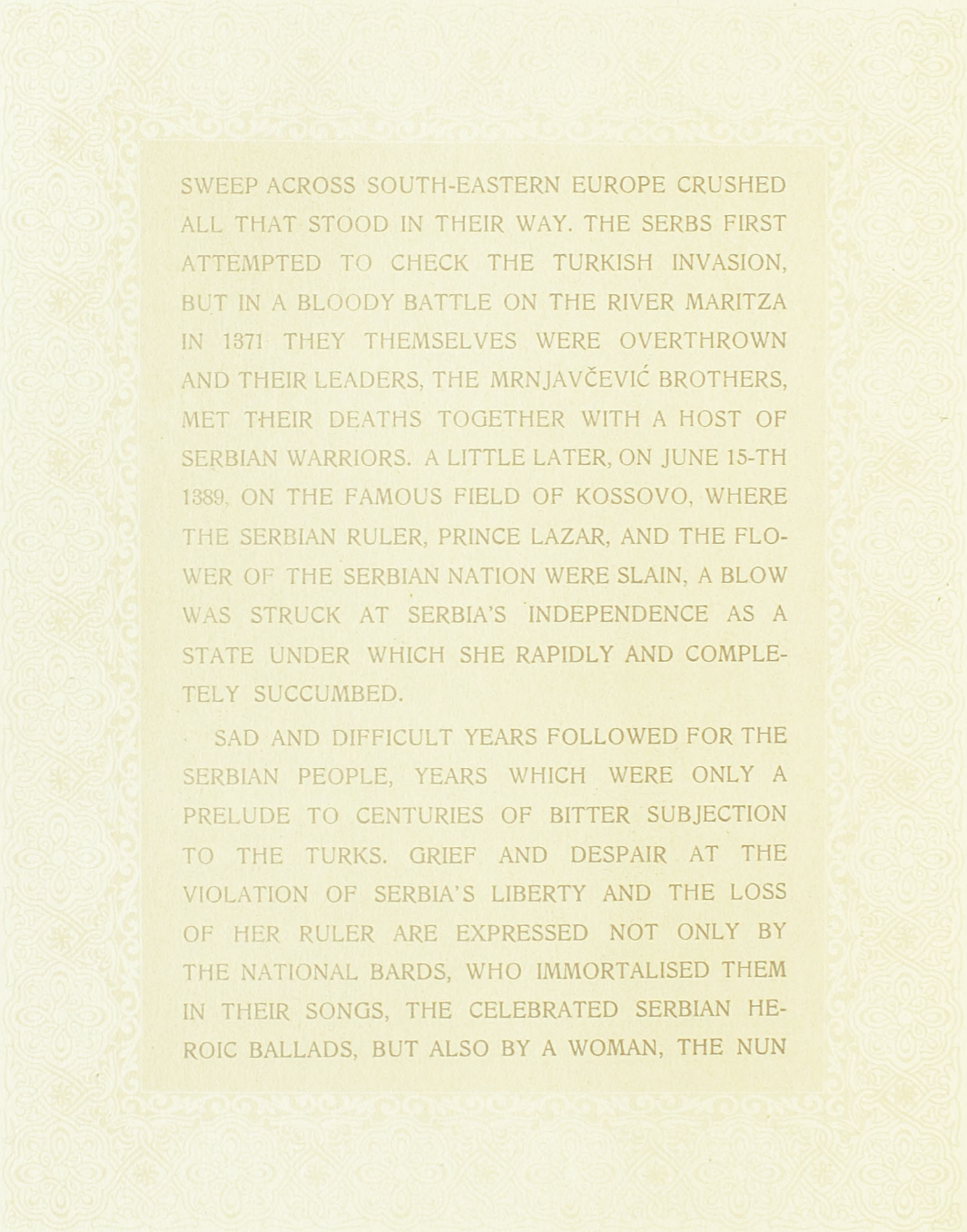
СВИ ОВИ ОПИСАНИ РАДОВИ ЈЕФИМИЈЕ ПОКАЗУЈУ КАКО ЈЕ ОНА БИЛА ПОБОЖНА, УМНА И ПЛЕМЕНИТА ЖЕНА, И КАКО ЈЕ БИЛА СЛАВНА И ВЕШТА ВЕЗИЉА. НЕОСПОРНО ЈЕ ДА СУ ЊЕНИ РАДОВИ С УМЕТНИЧКОГ, КЊИЖЕВНОГ, ЦРКВЕНОГ И НАЦИОНАЛНОГ ГЛЕДИШТА ДОКУМЕНТИ ОД ПРВОРАЗРЕДНОГ ЗНАЧАЈА ЗА СРПСКУ КУЛТУРУ.

THE HUN
EUPHEMIA

HE SERBIAN STATE, WHICH WAS AT THE HEIGHT OF ITS GREATNESS AND POWER IN THE MIDDLE OF THE XIV-TH CENTURY, BEGAN TO BREAK UP RAPIDLY AT THE END OF THAT CENTURY. THIS WAS DUE IN THE FIRST PLACE TO THE PENETRATION INTO THE BALKAN PENINSULA OF THE ASIATIC TURKS, WHO IN THEIR IRRESISTIBLE

SWEEP ACROSS SOUTH-EASTERN EUROPE CRUSHED ALL THAT STOOD IN THEIR WAY. THE SERBS FIRST ATTEMPTED TO CHECK THE TURKISH INVASION, BUT IN A BLOODY BATTLE ON THE RIVER MARITZA IN 1371 THEY THEMSELVES WERE OVERTHROWN AND THEIR LEADERS, THE MRNJAVČEVIĆ BROTHERS, MET THEIR DEATHS TOGETHER WITH A HOST OF SERBIAN WARRIORS. A LITTLE LATER, ON JUNE 15-TH 1389, ON THE FAMOUS FIELD OF KOSSOVO, WHERE THE SERBIAN RULER, PRINCE LAZAR, AND THE FLOWER OF THE SERBIAN NATION WERE SLAIN, A BLOW WAS STRUCK AT SERBIA'S INDEPENDENCE AS A STATE UNDER WHICH SHE RAPIDLY AND COMPLETELY SUCCUMBED.

SAD AND DIFFICULT YEARS FOLLOWED FOR THE SERBIAN PEOPLE, YEARS WHICH WERE ONLY A PRELUDE TO CENTURIES OF BITTER SUBJECTION TO THE TURKS. GRIEF AND DESPAIR AT THE VIOLATION OF SERBIA'S LIBERTY AND THE LOSS OF HER RULER ARE EXPRESSED NOT ONLY BY THE NATIONAL BARDS, WHO IMMORTALISED THEM IN THEIR SONGS, THE CELEBRATED SERBIAN HEROIC BALLADS, BUT ALSO BY A WOMAN, THE NUN

EUPHEMIA*, IN HER MOVING LAUD TO PRINCE LAZAR. DAUGHTER OF THE SERBIAN PRINCE VOIHNA AND WIFE OF THE DESPOT UGLJEŠA MRNJAVČEVIĆ, WHO WAS KILLED IN THE BATTLE OF THE MARITZA, SHE FLED, AN UNHAPPY WIDOW, FROM HER OWN ENSLAVED PROVINCES TO THE COURT OF THE SERBIAN RULER, PRINCE LAZAR, WHERE SHE FOUND A FRIENDLY REFUGE. BUT MISFORTUNE DOGGED HER STEPS. THE TURKS INVADED LAZAR'S KINGDOM TOO, AND ON HIS DEATH AT KOSSOVO, EUPHEMIA, TOGETHER WITH LAZAR'S WIDOW, MILITZA, RETIRED TO THE MONASTERY OF LJUBOSTINJE, WHERE SHE SPENT THE LAST YEARS OF HER LIFE AS A NUN. BUT WHENEVER QUEEN MILITZA LEFT

* THE MATERIAL FOR THIS ESSAY WAS OBTAINED FROM THE STUDIES BY DR LAZAR MIRKOVIĆ, MONAHINJA JEFIMIJA (THE NUN EUPHEMIA), BIBLIOTEKA „HRIŠĆANSKOG ŽIVOTA“ („CHRISTIAN LIFE“ SERIES), № 5. SREMSKI KARLOVCI, 1932; SRPSKA PLAŠTANICA MONAHINJE JEFIMIJE U MANASTIRU PUTNI (BUKOVINA) (THE SERBIAN EPITAPHIOS OF THE NUN EUPHEMIA IN THE MONASTERY OF PUTNA (BUKOVINA), „STARINAR“ (THE ANTIQUARY), THE ORGAN OF THE ARCHEOLOGICAL SOCIETY, BEOGRAD, SERIES III, VOL. II FOR 1923, BEOGRAD 1925; STARINE FRUŠKOGORSKIH MANASTIRA (ANTIQUITIES OF THE FRUŠKA GORA MONASTERIES), HISTORICAL SOCIETY, NOVI SAD, VOL. III, BEOGRAD, GECA KON, 1931.

THE MONASTERY ON BUSINESS OF STATE, TO CONDUCT DIPLOMATIC CONVERSATIONS WITH THE TURKS, THE NUN EUPHEMIA WAS TO BE FOUND IN HER TRAIN, FOR THE QUEEN ESTEEMED HER AS „A PILLAR AND SUPPORT“, FOR SHE WAS „FULL WISE IN MANY MATTERS AND KINDS OF LEARNING“.

IN THE SECLUSION AND SILENCE OF THE MONASTERY, PLUNGED IN GRIEF FOR THE TRAGEDY WHICH HAD OVERWHELMED THE SERBIAN PEOPLE, EUPHEMIA NOT ONLY COMPOSED THIS TOUCHING LAUD TO THE MARTYR PRINCE, BUT WITH INFINITE PATIENCE AND GREAT DELICACY OF TASTE SHE EMBROIDERED ITS MEEK AND SORROWFUL PHRASES ON A PALL FOR THE PRINCE'S COFFIN, WHICH WAS AT FIRST KEPT IN THE MONASTERY HE HAD FOUNDED AT RAVANICA ON THE MORAVA, AND AFTERWARDS, AT THE END OF THE XVII-TH CENTURY, TRANSFERRED, TOGETHER WITH THE PALL, TO THE MONASTERY OF VRDNIK, NOW CALLED RAVANICA, IN THE FRUŠKA GORA, WHERE IT IS STILL TO BE SEEN.

THE LAUD TO PRINCE LAZAR BY THE NUN EUPHEMIA IS CONSIDERED, FROM AN ARTISTIC STANDPOINT, TO BE THE FINEST EXAMPLE OF ITS

KIND IN SERBIAN MEDIEVAL LITERATURE. IT IS, MOREOVER, THE FIRST LITERARY COMPOSITION BY A WOMAN OF OUR PEOPLE, AND EUPHEMIA IS CONSEQUENTLY THE FIRST SERBIAN WOMAN OF LETTERS. HER LAUD IS CHARACTERISED BY DEEP AND PAINFUL EMOTION AND EXPRESSES NOT ONLY HER OWN PERSONAL GRIEF BUT THAT OF THE WHOLE NATION AT THE DIRE FATE WHICH HAD OVERTAKEN THE LAND AND ITS PEOPLE. FEELINGS OF GRATITUDE TO THE PRINCE WHO HAD BEFRIENDED HER AND OF DESPAIR AT THE VICTORY OF CRESCENT OVER CROSS, ADD TO THE WARMTH OF ITS APPEAL. THE LAUD „TRULY DESERVED TO BE WORKED IN GOLD“. IN TRANSLATION IT READS AS FOLLOWS:

„AMONG THE FAIR THINGS OF THIS WORLD WAST THOU REARED FROM THY YOUTH UP, OH PRINCE LAZAR, THOU NEW-MADE MARTYR, AND THE MIGHTY HAND OF THE LORD MADE THEE STRONG AND FAMOUS AMONG ALL THE RULERS OF THE EARTH. THOU DIDST RULE OVER THE LAND OF THY FATHERS AND IN ALL GOOD THINGS DIDST THOU DELIGHT THE CHRISTIAN PEOPLE ENTRUSTED TO THY HANDS; WITH MANLY HEART AND PIOUS

HOPES DIDST THOU GO FORTH AGAINST THE SERPENT*, THE ENEMY OF GOD'S CHURCH, FOR THY HEART COULD NOT SUFFER TO BEHOLD THE HOSTS OF ISMAIL RULING IN CHRISTIAN LANDS; DIDST THOU FAIL IN THIS, (THOU WAST RESOLVED) TO ABANDON THE CRUMBLING HEIGHTS OF EARTHLY POWER AND, EMPURPLING THYSELF IN THINE OWN BLOOD, UNITE THYSELF UNTO THE HOSTS OF THE HEAVENLY KING. AND THUS WERE THY TWO DESIRES FULFILLED, FOR THOU DIDST SLAY THE SERPENT AND DIDST RECEIVE FROM GOD THE MARTYR'S CROWN. FORGET NOT NOW, THEREFORE, THY BELOVED CHILDREN, WHOM BY THY DEATH THOU HAST LEFT DESOLATE, WHILE THOU ART GONE HENCE TO THE EVERLASTING JOYS OF HEAVEN; MANY TROUBLES AND SUFFERINGS ARE FALLEN UPON THY BELOVED CHILDREN, AND THEIR LIVES ARE SPENT IN SORROW, FOR THE SONS OF ISMAIL RULE OVER THEM AND THY HELP IS SORELY NEEDED BY US ALL. THEREFORE WE BESEECH THEE, PRAY TO THE RULER OF MANKIND FOR THY BELOVED CHILDREN AND FOR ALL (THOSE) WHO SERVE

* THE TURKISH SULTAN MURAT

THEM IN LOVE AND FAITH, FOR THY CHILDREN ARE COMPASSED ABOUT WITH MANY ILLS AND THOSE WHO EAT THE CHILDREN'S BREAD HAVE RAISED GREAT STRIFE AGAINST THEM, AND HAVE FORGOTTEN, OH MARTYR, THY GOODNESS UNTO THEM. BUT THOUGH THOU HAST ABANDONED THIS LIFE, THOU KNOWEST THE TROUBLES AND SUFFERINGS OF THY CHILDREN AND AS A MARTYR ART FREE BEFORE THE LORD; BOW THE KNEE TO THE HEAVENLY KING WHO HATH CROWNED THEE WITH THE MARTYR'S CROWN; BESEECH HIM THAT THY BELOVED CHILDREN MAY PASS MANY YEARS OF LIFE IN PROSPERITY IN ACCORDANCE WITH HIS WILL; BESEECH HIM THAT THE ORTHODOX CHRISTIAN FAITH MAY STAND INVIOLEATE IN THE LAND OF THY FATHERS; PRAY THAT GOD THE VICTOR MAY GIVE THY BELOVED SONS, PRINCE STEPHAN AND PRINCE VUK, THE VICTORY OVER ALL THEIR FOES, SEEN AND UNSEEN, FOR IF WE HAVE THE HELP OF THE LORD, WE SHALL RENDER PRAISE AND THANKS TO THEE. GATHER TOGETHER THE COMPANY OF THY FELLOWS, THE HOLY MARTYRS, AND WITH THEM PRAY TO THE GOD WHO GLORIFIED THEE: CALL GEORGE, ROUSE DEMETRIUS, PERSUADE

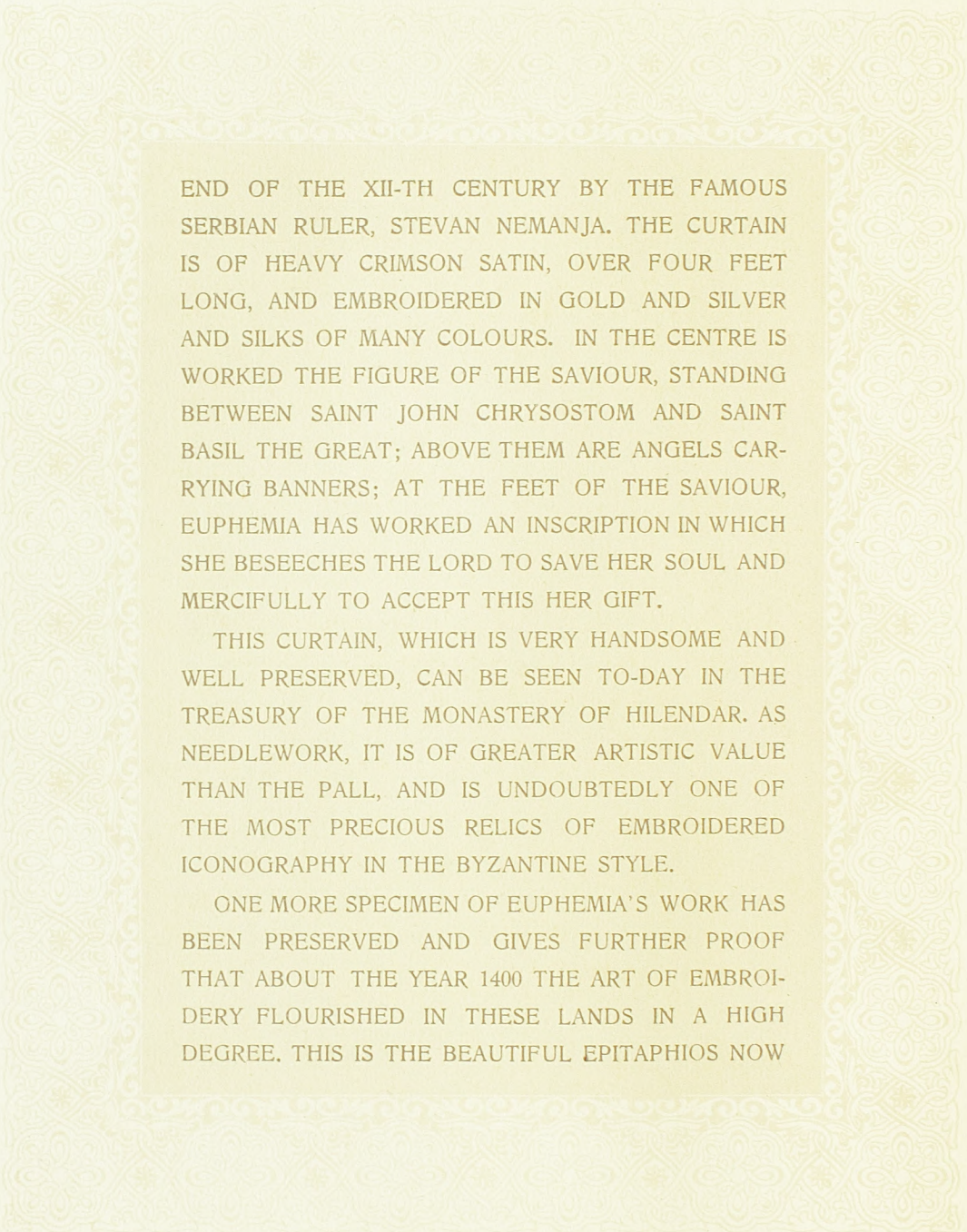
THE THEODORES, TAKE WITH THEE MERCURIUS AND PROCOPIUS; FORGET NOT THE FORTY MARTYRS OF SEBASTE, IN THE PLACE OF WHOSE MARTYRDOM* THINE OWN BELOVED SONS, PRINCE STEPHAN AND PRINCE VUK, DO NOW CONTEND; PRAY THAT THEY MAY BE GIVEN HELP FROM GOD, COME THOU TOO TO OUR AID, WHEREVER THOU BEEST. LOOK UPON MY HUMBLE OFFERINGS AND MAGNIFY THEM WITH THY REGARD, FOR I OFFER THEE NOT PRAISE WORTHY OF THEE, BUT ONLY IN ACCORDANCE WITH MY HUMBLE POWERS AND THEREFORE I HOPE FOR BUT LITTLE REWARD. BUT AS THOU, OH DEAR MY LORD AND HOLY MARTYR, WERT EVER GENEROUS OF TEMPORAL AND PASSING THINGS, HOW MUCH MORE SO WILT THOU BE OF THOSE GREAT AND EVERLASTING THINGS WHICH THOU HAST RECEIVED FROM GOD, FOR THOU DIDST ABUNDANTLY PROVIDE FOR MY BODILY NEEDS WHEN I WAS A STRANGER IN A FOREIGN LAND. AND NOW I PRAY THEE BOTH THAT THOU WILT PRESERVE ME AND THAT THOU WILT AS-

* A PLACE IN ASIA MINOR WHERE LAZAR'S TWO SONS WERE THEN SERVING AS VASSALS IN THE ARMY OF SULTAN BAJAZET.

SUAGE THE BITTER STORM IN MY SOUL AND BODY.
EUPHEMIA FROM HER HEART OFFERS THIS TO THEE,
OH BLESSED SAINT!"

THESE HUMBLE WORDS EUPHEMIA EMBROIDERED IN SILVER-GILT ON CRIMSON SILK. THE PALL, INTENDED ONLY TO COVER THE FACE OF THE SAINT, IS 66 CM. LONG AND 49 CM. WIDE. THE WORDS FORM 26 LINES AND ARE WORKED IN CONNECTED, VERY CLOSE LETTERING, 18 MM. IN HEIGHT. ROUND THE TEXT IS A BORDER, 25 CM. WIDE, ABOUT WHICH IS ENTWINED A VINE WITH LEAVES, THE ONLY ORNAMENT OF EUPHEMIA'S GIFT. THE PALL IS UNIQUE NOT ONLY AMONG SERBIAN EMBROIDERIES, BUT AMONG MEDIEVAL EMBROIDERIES IN GENERAL, IN THAT THERE IS NO PICTURE ON IT, ITS ONLY ORNAMENT BEING THE EMBROIDERED BORDER.

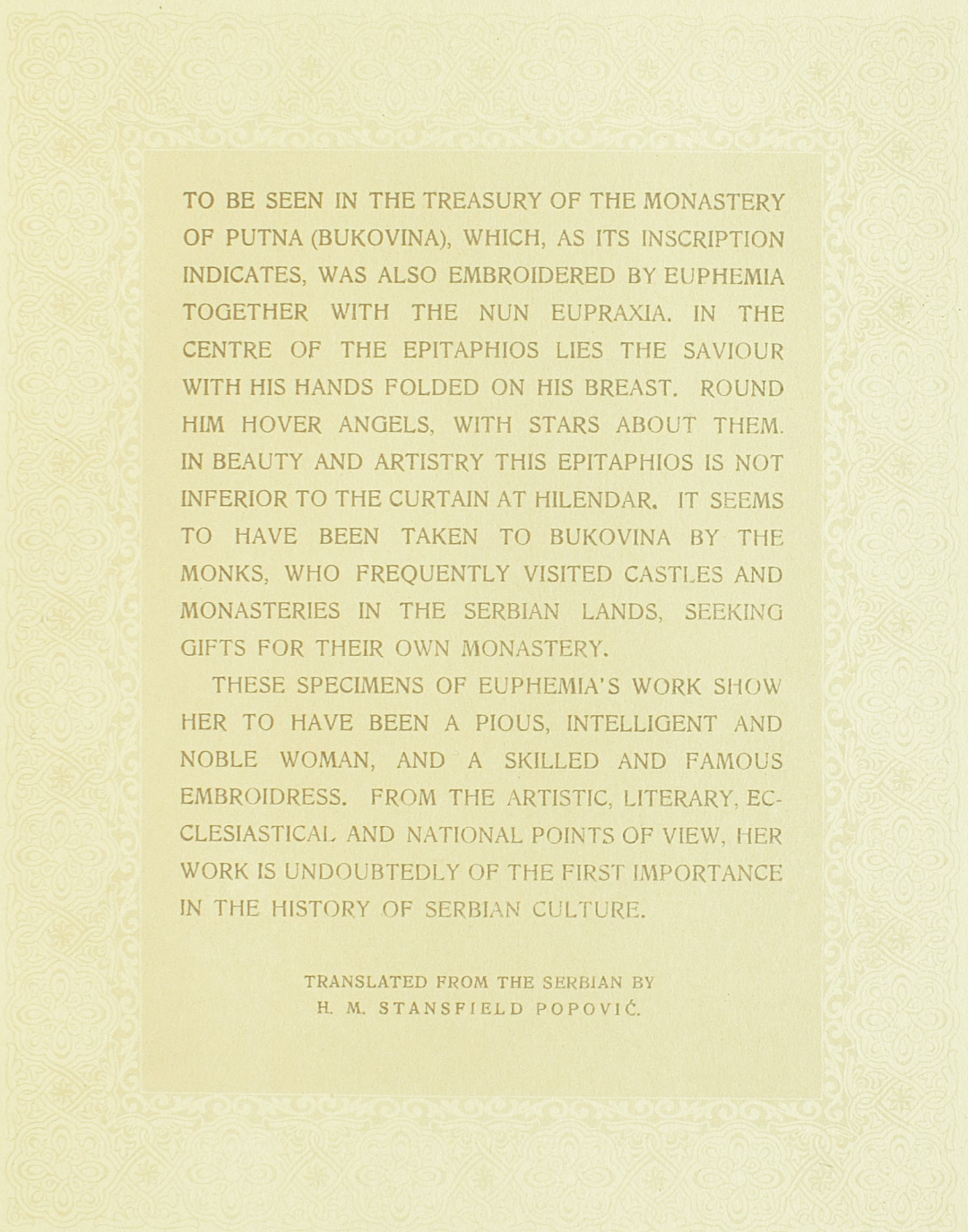
LED IN ALL THINGS BY HER DESIRE TO SPEND HER DAYS IN USEFUL ACTIVITY, TO THE GLORY OF GOD, EUPHEMIA GAVE OTHER PROOFS OF HER UNIQUE SKILL IN EMBROIDERY: FIRST SHE MADE AND EMBROIDERED WITH EXQUISITE ORNAMENTS A CURTAIN FOR THE ROYAL SANCTUARY-DOORS OF THE CHURCH OF THE HOLY VIRGIN AT HILENDAR, A MONASTERY BUILT ON MOUNT ATHOS AT THE

END OF THE XII-TH CENTURY BY THE FAMOUS SERBIAN RULER, STEVAN NEMANJA. THE CURTAIN IS OF HEAVY CRIMSON SATIN, OVER FOUR FEET LONG, AND EMBROIDERED IN GOLD AND SILVER AND SILKS OF MANY COLOURS. IN THE CENTRE IS WORKED THE FIGURE OF THE SAVIOUR, STANDING BETWEEN SAINT JOHN CHRYSOSTOM AND SAINT BASIL THE GREAT; ABOVE THEM ARE ANGELS CARRYING BANNERS; AT THE FEET OF THE SAVIOUR, EUPHEMIA HAS WORKED AN INSCRIPTION IN WHICH SHE BESEECHES THE LORD TO SAVE HER SOUL AND MERCIFULLY TO ACCEPT THIS HER GIFT.

THIS CURTAIN, WHICH IS VERY HANDSOME AND WELL PRESERVED, CAN BE SEEN TO-DAY IN THE TREASURY OF THE MONASTERY OF HILENDAR. AS NEEDLEWORK, IT IS OF GREATER ARTISTIC VALUE THAN THE PALL, AND IS UNDOUBTEDLY ONE OF THE MOST PRECIOUS RELICS OF EMBROIDERED ICONOGRAPHY IN THE BYZANTINE STYLE.

ONE MORE SPECIMEN OF EUPHEMIA'S WORK HAS BEEN PRESERVED AND GIVES FURTHER PROOF THAT ABOUT THE YEAR 1400 THE ART OF EMBROIDERY FLOURISHED IN THESE LANDS IN A HIGH DEGREE. THIS IS THE BEAUTIFUL EPITAPHIOS NOW

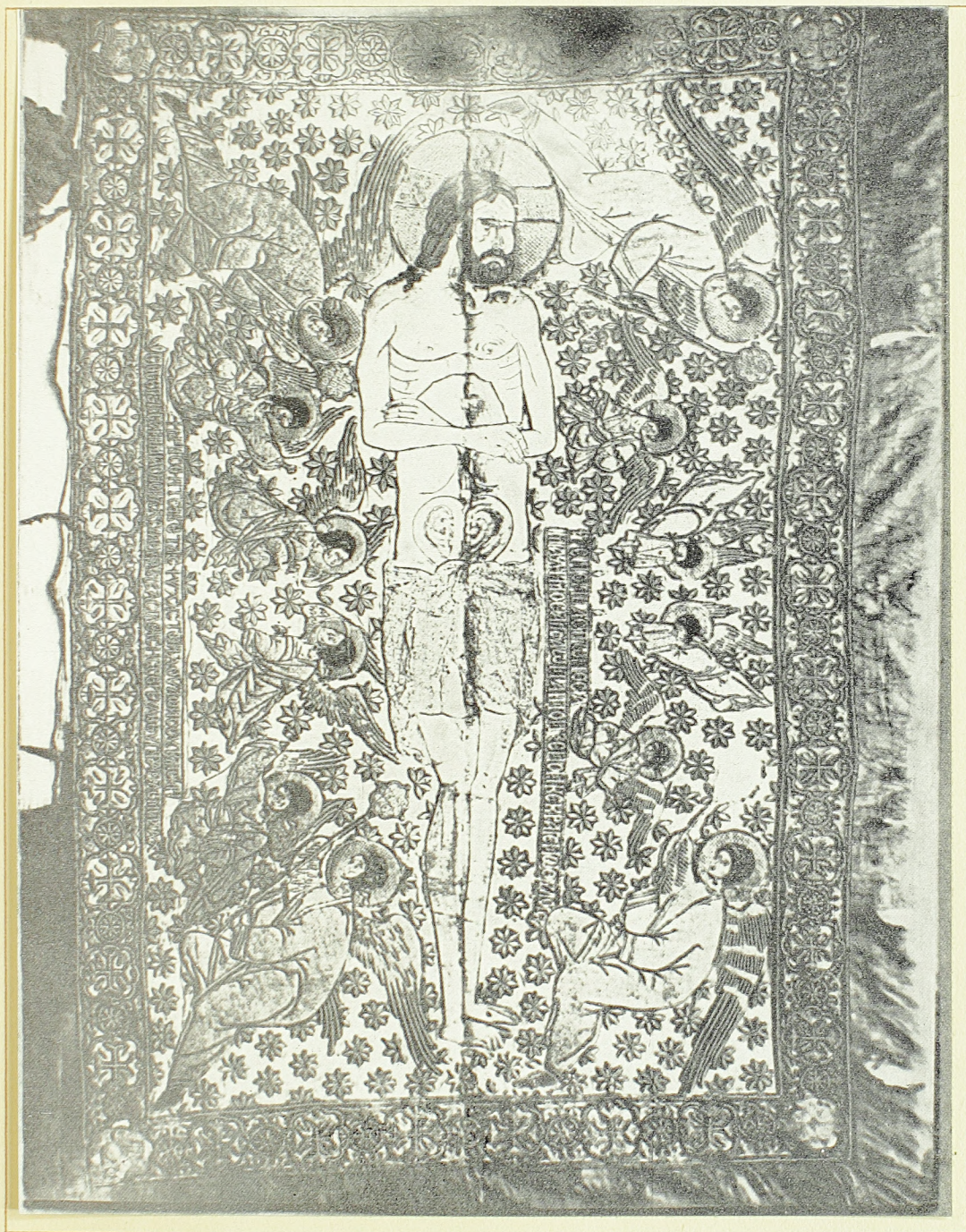

TO BE SEEN IN THE TREASURY OF THE MONASTERY OF PUTNA (BUKOVINA), WHICH, AS ITS INSCRIPTION INDICATES, WAS ALSO EMBROIDERED BY EUPHEMIA TOGETHER WITH THE NUN EUPRAXIA. IN THE CENTRE OF THE EPITAPHIOS LIES THE SAVIOUR WITH HIS HANDS FOLDED ON HIS BREAST. ROUND HIM HOVER ANGELS, WITH STARS ABOUT THEM. IN BEAUTY AND ARTISTRY THIS EPITAPHIOS IS NOT INFERIOR TO THE CURTAIN AT HILENDAR. IT SEEMS TO HAVE BEEN TAKEN TO BUKOVINA BY THE MONKS, WHO FREQUENTLY VISITED CASTLES AND MONASTERIES IN THE SERBIAN LANDS, SEEKING GIFTS FOR THEIR OWN MONASTERY.

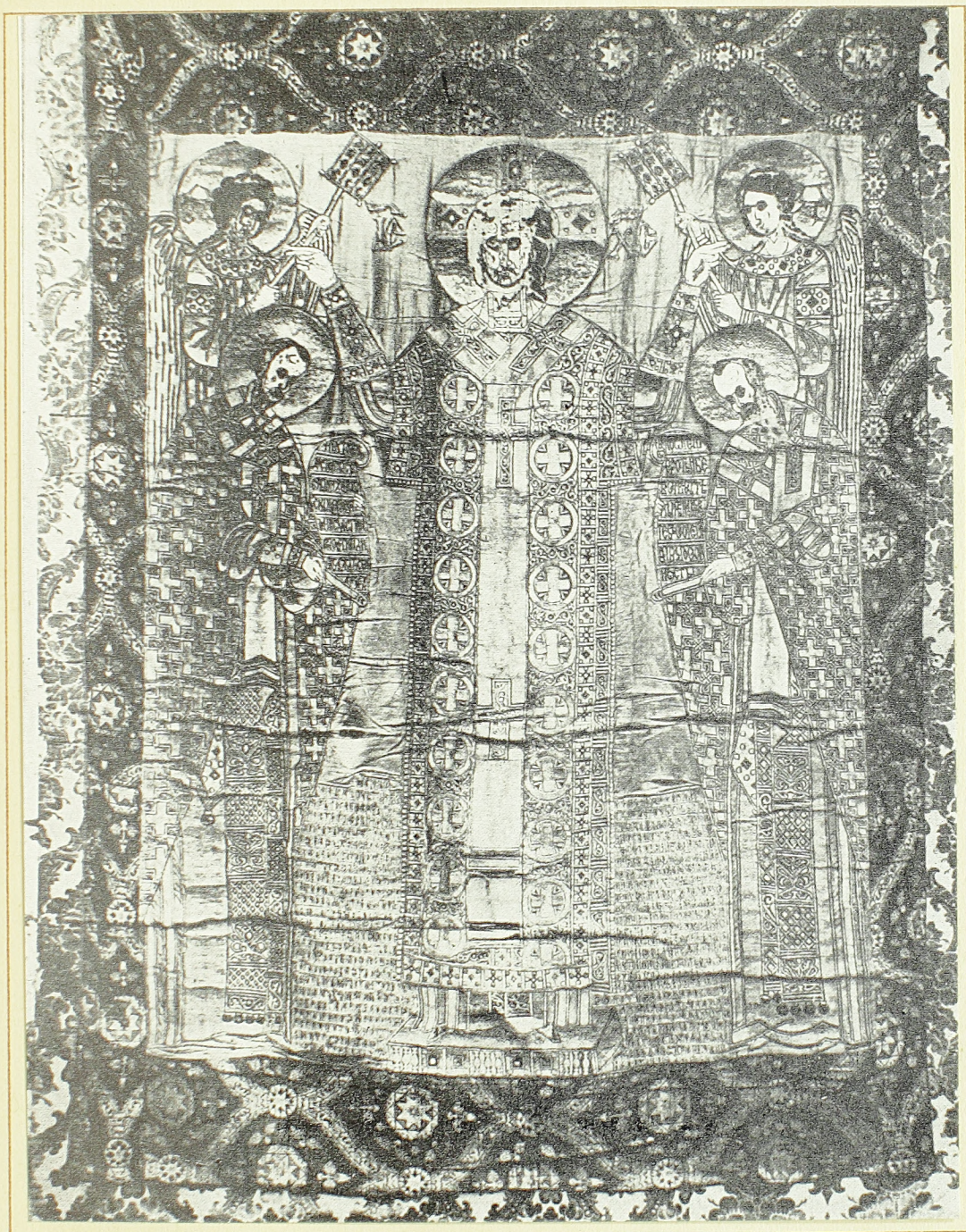
THESE SPECIMENS OF EUPHEMIA'S WORK SHOW HER TO HAVE BEEN A PIOUS, INTELLIGENT AND NOBLE WOMAN, AND A SKILLED AND FAMOUS EMBROIDRESS. FROM THE ARTISTIC, LITERARY, ECCLESIASTICAL AND NATIONAL POINTS OF VIEW, HER WORK IS UNDOUBTEDLY OF THE FIRST IMPORTANCE IN THE HISTORY OF SERBIAN CULTURE.

TRANSLATED FROM THE SERBIAN BY
H. M. STANSFIELD POPOVIĆ.

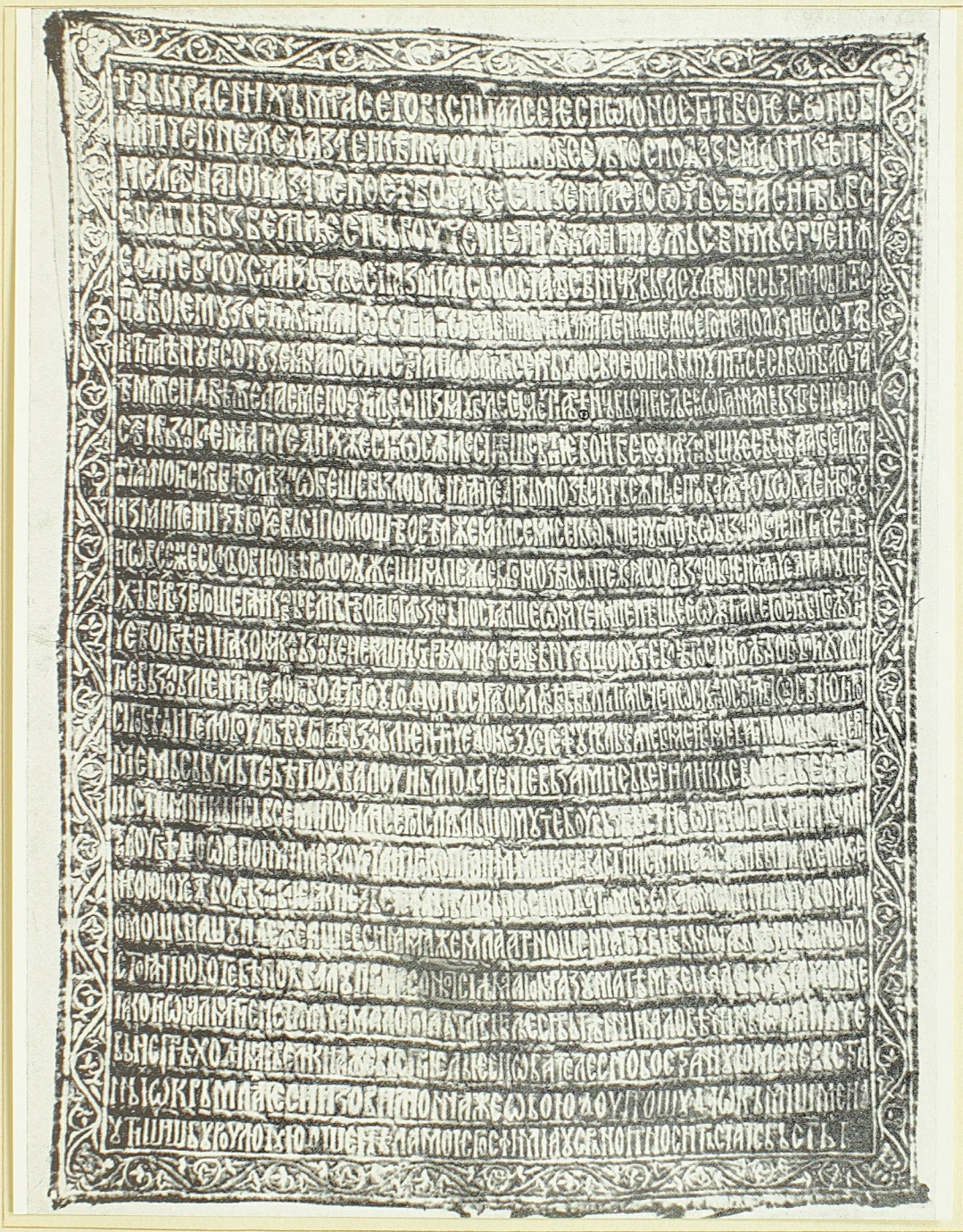
PLATES

ЈЕФИМИЈИНА ПЛАШТАНИЦА ВЕЗЕНА 1405 Г. [МОНАСТИР ПУТНА-БУКОВИНА].
ΕΡΙΤΑΡΗΙΟΣ ΕΜΒROIDΕΡΗΕΒΥ ΝΥΝ ΕΥΡΗΜΕΙΑ ΙΝ 1405 [PUTNA MONASTERY-BUKOVINA].

ЈЕФИМИЈИНА ЗАВЕСА НА ЦАРСКИМ ДВЕРИМА У МАНАСТИРУ ХИЛАНДАРУ БЕЗЕНА ОКО 1399.
THE CURTAIN BEHIND THE HOLY GATE IN HILENDAR MONASTERY, EMBROIDERED BY NUN
EUPHEMIA, ABOUT 1399.

ЈЕФИМИЈИН ПОКРОВ СА ПОХВАЛОМ КНЕЗУ ЛАЗАРУ У МОНАСТИРУ ВРДНИК-РАВАНИЦИ, ВЕЗЕН ОКО 1399.
THE COFFIN PALL WITH THE LAUD TO PRINCE LAZAR EMBROIDERED BY NUN EUPHEMIA, ABOUT 1399.
[VRDNIK-RAVANICA MONASTERY].

ИСТОРИСКИ АРХИВ
"БЕЛОРУСИЯ"
БРУСЕЛ

THIS PLAQUETTE

„THE NUN EUPHEMIA“

PUBLISHED BY

THE JUGOSLAV ASSOCIATION
OF UNIVERSITY WOMEN
— SECTION BELGRADE —

PRESENTED AND ORNAMENTED BY

DUŠAN JANKOVIĆ

HAS BEEN PRINTED AT

THE NATIONAL PRINTING PRESS
IN BELGRADE

IN SIX HUNDRED COPIES
IN SERBIAN AND ENGLISH
OF WHICH THIS COPY BEARS

N^o

71

ON THE FIFTEENTH OF SEPTEMBAR

IN THE YEAR

ONE THOUSAND

AND

THIRTY SIX

ОВУ ПЛАКЕТУ

“МОНАХИЊА ЈЕФИМИЈА“

УДРУЖЕЊА
УНИВЕРСИТЕТСКИ ОБРАЗОВАНИХ ЖЕНА
— СЕКЦИЈА БЕОГРАД —

У ОПРЕМИ И СА ДЕКОРАТИВНИМ КОМПОЗИЦИЈАМА
ДУШАНА ЈАНКОВИЋА

ОШТАМПАЛА ЈЕ
ДРЖАВНА ШТАМПARIЈА
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
У БЕОГРАДУ

ПЕТНАЕСТОГ СЕПТЕМБРА
ХИЉАДУ ДЕВЕТ СТОТИНА
ТРИДЕСЕТ И ШЕСТЕ ГОДИНЕ

У

ШЕСТ СТОТИНА ПРИМЕРАКА
СА СРПСКИМ И ЕНГЛЕСКИМ ТЕКСТОМ

ОД КОЈИХ ЈЕ ОВАЈ ПРИМЕРАК
ОБЕЛЕЖЕН
БРОЈЕМ

71

